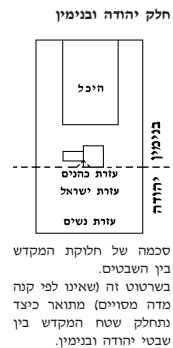

מסורת הש"ס
 א. מגילה כ"א, ב"ק פ"ב. ירושלמי ערלה פ"א ח"ב. תיובת מצורע פ"ה. ילקיש מצורע תקט"ד.
 ב. ירושלמי ערלה פ"א ח"ב. שם סוטה פ"ט ח"א. וראה שם משיש פ"ג ח"ג. ב"ר פ"ט.
 ג. מגילה כ"א, אדר"ג פ"ה. ילקיש מצורע שם. שם וזאת הברכה תתקני"ד.
 ד. מגילה כ"א, זבחים ג. ק"ב. ספרי ב"ר ב"ה. ש"ג. ב"ר פ"ט. תנומת ור"י.
 ה. ראה סוטה ל"א, ב"ר פ"ג.

גדרות
 מקום מקדש ויש בכת"י: בית המקדש. לחלקו בכת"י: בחלקו.

לשון
אושפיוזן
 מקור המלה הוא כפי הנראה בפרסית הבינונית aspanj שפירושה: מלון, בית הכנסת אורחים. וממנו נגזר אושפיוזן – מנסים אורחים, בעל בית מלון.

והא [וברייתא זו] שאינו מטמא – בבית כנסת של כרכים (ערים גדולות), שכיין שמתקבצים אנשים ממקומות שונים להתפלל שם איננו רכושם של בני העיר בלבד, אלא של הציבור כולו. והא [וברייתא זו] שמתמא – בבית כנסת של כפרים שהוא שייך רק לבני הכפר עצמו, והיהוה כבית שותפים. ומקשים: ובית כנסת של כרכים אין מטמא בנגעים? והתניא [והרי שנינו בברייתא]: נאמר: "בבית ארץ אחותכם" (ויקרא יד, לד) – ללמד אחותכם שלכם מטמאה בנגעים, ואין העיר ירושלים מטמאה בנגעים לפי שאינה נחלה השייכת לשבט מסוים, אלא שייכת לכל ישראל. אמר ר' יהודה: אני לא שמעתי על מקום בארץ ישראל שאינו מטמא בנגעים אלא מקום מקדש בלבד. ומרביו נדייק ללמדו הא [הרי] שלשיתו אפילו בתי כנסיות ובתי מדרשות שברושלים מטמאין בנגעים, ואף על גב [ואף על פי] ששל כרכים ניהו [הם] ודוחים: אימא [אמר] ותקן כך: אמר ר' יהודה: אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד, ובכלל זה אף בתי כנסיות ובתי מדרשות.

א כיון שהובאה ברייתא זו מסבירים אותה: במאי קא מיפליג [במה, באיזה עקרון, נחלקו] ר' יהודה וחכמים? תנא קמא [התנא הראשון] סבר כי ירושלים לא נתחלקה לשבטים, אלא שייכת לכלל ישראל ולכן אינה מטמאה בנגעים. ואילו ר' יהודה סבר כי ירושלים נתחלקה לשבטים, לשבט יהודה ובנימין, ודינה כשאר ארץ ישראל, ולכן היהוה מטמאה בנגעים כשאר ערי ארץ ישראל. [במחלוקת של תנאים אלה] שנחלקו במפורש בנושא זה, נחלקו אף הם. **דתינא** [שכן שנינו בברייתא]: מה היה בחלקו של יהודה בתחום בית המקדש – הר הבית עצמו, הלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין – אולם והיכל ובית קדשי הקדשים, ורצועה של קרקע היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה המזבח בנוי. ובנימין הצדיק היה מצטער על שרצועה זו של שבט יהודה, והיה רוצה שימסרנה שבט יהודה לרשותו, שהיה מוצח כולו שלו. ורמו לדרב, ש**נאמר** בברכת משה לבנימין: "הפך עליו כל היום ובין כתפיו שכן" (דברים לג, יב), כאדם שאינו יכול לסבול דבר הנמצא בין כתפיו ומתחכם ("חופף") תמיד להסירו. לפיכך מפני דבר זה זכה **בנימין הצדיק ונעשה אושפיוזן** [מארח] ללבושה (לשכינה), שנאמר: "ובין כתפיו שכן" שקודש הקדשים היה בנחלת בנימין. הרי שלברייתא זו ברור הדבר שירושלים נתחלקה לשבטים, ואילו האי תנא [ותנא זה שיובא דריון] סבר כי ירושלים לא נתחלקה כלל לשבטים.

דכרכים – שהו מקום שוקים, ומתקבלים שם ממקומות הרבה, והא עשויה ללל הצד להפלה, ואין לה צעלים מיוחדים. **דכפרים** – כל צעלו מכרים, והרי הוא כצד השומפון. ואין ירושלים מטמאה בנגעים – שאין אחוזה להם, קסבר: לא נתחלקה לשבט יהודה ובנימין, אלא כל השבטים שזון צה. **אני לא שמעתי** – קסבר: נתחלקה לשבטים. אלא מקום מקדש בלבד – ששקיה דוד את גזון ממלוכה היצואי גבה הספף מכל שטו ושטו, כדלמרינן נספרי, וכשחית קדשים [נצחם קטו]. במאי קא מיפליג? רבי יהודה ורנן, הר הבית והלשכות והעזרות – לז המורח רוחה הר הבית עזרת נשים כולה ועזרת זכר כולה אמת עשרה אמה של מקום רגלי דריסת הכהנים להלן מרגלי ישראל, ושם המזבח מתחיל, משם ולמעבר נתחלקו של בנימין, אלא שנתקום מוצנע המזבח ואלה לרועה מתקן של יהודה ונכנסה לקרן מזרחית לרומית. **חופף** – כלדם המתחנך מתמחם שלטו משיג מאחור, לשון "מור" (לא יחוף ראשו") (מיר זכ"ח). **אושפיוזן** – שהיה הארון נתון נתחלק. והאי תנא – ללקמן, קסבר: לא נתחלקה, והיינו מנא.

תוספות
ירושלים לא נתחלקה לשבטים – תימה: דברק "איהוה מקומן" (זבחים ג"ג), אמרינן דקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד, לפי שלא היה בחלקו של טורף. ואם כן, למאן דאמר לא נתחלקה מאי שנת דשאר מקומות של המזבח היה להם יסוד? ואן לתרך דלדידה היה להם יסוד מכל צדדיו – דאם כן "אל יסוד מזבח העולה" מאי עביד ליה? דמשמע שיש ליתן אותו במקום שיש לו, מכלל דאיכא דוכתא דלא היה לו יסוד! ויש לומר: הכי נמי שאלא לעשות יסוד למזרחית דרומית, דכתיב [דברי הימים א ח] "הכל בכתב".

הא דכרכים הא דכפרים – לכאורה תרוייהו כרבנן מוקי להו, דאי אידי ואידי כרבי מאיר – אם כן כיון דאביעית אימא קמא אידי ואידי כרבנן מוקי להו, והשתא מוקי תרוייהו כרבי מאיר – הוה ליה למימר: ואי בעית אימא אידי ואידי כרבי מאיר, ועוד: כי פריך לקמן ודכפרים מי מטמא בנגעים והתניא לאחורו וכי לימא: ההיא רבנן היא. ותימה לי: אם כן פלוגתייהו דרבי מאיר ורבנן בדכרכים, ומאי פריך תו מרבי יהודה דאמר אני לא שמעתי אלא מקום מקדש: דילמא כרבי מאיר סבירא ליה. ועוד קשה לי: דעל כרחך מתרוייהו פריך, דממילתא דתנא קמא נמי דייק: ירושלים דוקא אינה מטמאה, הא בתי כנסיות ובתי מדרשות – מטמאים. ואם כן, כי משני אימא מקום מקדש בלבד – אכתי מתנא קמא יתיקשי! אלא על כרחך משום הכי לא פריך מתנא קמא – דמצי לשנויי דכרבי מאיר סבירא ליה. אם כן דרבי יהודה נמי לישני הכי. מיהו, הא לא קשיא, אף על גב דלא קדישא כולה האי כמו בתי כנסיות ובתי מדרשות לכמה ענינים, וכל שכן בתי כנסיות ומדרשות. מיהו, הא קשיא, ומאי פריך מרבי יהודה? ויש לומר: כיון דלא הוזכרו שום תנאים דפליגי בהא מילתא כי אם רבי מאיר ורבי יהודה – מטמתא בר פלוגתא דרבי מאיר הוא רבי יהודה, והיינו רבנן דברייתא דלעיל, ובר פלוגתיה דרבי יהודה הוא רבי מאיר.

במאי קא מיפליג – בשלמא מעיקרא, כי הוה סלקא דעתך דרבי יהודה מקום מקדש דוקא קאמר – איכא למימר דפליגי בהא, תנא קמא סבר: כל ירושלים אין מטמא בנגעים משום דקדישא לאכילת קדשים קלים ומעשר שני, וכיון דמיוחדת לקדשי גבוה – לא חשיבא ליה "אחוזתכם". ורבי יהודה סבר: דווקא מקום מקדש, שהוא מחנה שכונה לאכילת קדשי קדשים. אבל ירושלים – מטמאה, וכל שכן בתי כנסיות ומדרשות. אבל השתא, דאמרינן דרבי יהודה אמר אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד, ובכלל זה יש כמו כן בתי כנסיות ומדרשות – אם איתא דטעמא דתנא קמא הוי משום דירושלים קדושה לאכילת קדשים קלים ומעשר שני, לא הוי ליה לרבי יהודה למימר האי לישנא "אלא מקום מקדש", כיון דטעמא דתנא קמא נמי הוי משום דירושלים מקום מקדש היא, להכי איצטריך למימר דפליגי במילתא אחריית.

עיונים
חלוקת ירושלים לשבטים כדי לישב סתירות שונות בכתובים, נראה כי לדעת הכל נתחלקה ירושלים מראשיתה לנחלת שני השבטים, יהודה ובנימין. ואולם לאחר זמן, כאשר נבחרה להיות עיר הקודש והמקדש, נחלקו אם כל העיר כולה הפקעה מתחום השבטים, או רק מקום המקדש בלבד (שיח צחק).
ובה מוצח בנוי במקומות אחרים מובא כי המוצח אף הוא היה רובו בנחלת בנימין אלא שקרן דרומית מזרחית שלו היתה בתוך רצועה של יהודה.

עורות קדשים – על שלמי חגיגה ושמה, שעלי רגלים שחטין וזולתן. **ש. גולפא** – קנקן של חרס, ומשכא – עור נהמה, שהוא שחט וזולת צנית בעל הבית. **לאחרה** – גבי נגעים כמי (ויקרא יד) אשר לא נותן לבס לאחזה – לבית אמונה. **לבית אבות** – למשפחות. ואין כל אחד ואחד – שלל מלקו אמונה המשפחה לגנרים. כדשנין מעיקרא – דלית זיה דיעה. פשיטא איער – כהן גדול פטול ביום הכיפורים קודם מידת של שחר, ממנכין אותו ליה המשמש מחמי חמדי של שחר, שיעשה הוא ממדי של שחר כשמונה בנדים, והיא מחוץ לכהונה גדולה קודם שיעשה עבודת יום הכיפורים. במה מחנכין אותו – על עבודת יום הכיפורים שאחר הממדי הצרענה בנדים היא, וזמה הוא ניכר שהוא כהן גדול מעולם, והיין ילא מהדיוטות, שמה עבודת היום נעשית כהן גדול? **באנט** – צאתו הצרענה בנדים עמון יש היכר לכהונה גדולה, שאנטו של כהן גדול עבודת יום הכיפורים של כהן גדול, כדמיי (ויקרא טו) "ובאנטו נד ימורו" וזה על עכשיו היה רגיל לעבוד בשל כלאים. הניחא למאן דאמר באנטו של כהן גדול – של כל ימות הכהונה של כללם, כדכתיב "ואת האנטו של שחר ומנחה". זהו באנטו של כהן הדיוט – שאין מילוק באנטויה – איכא היכירא ביום הכיפורים באנטו, לפי שאנטו של כהן גדול מהמנה ביום הכיפורים להיות של כהן גדול. **אלא למאן דאמר** – למה, באנטו של כהן גדול בכל השנה לא זכו של הדיוט, ששהיה של כהן גדול, ומאלו באנטויה שיון ביום הכיפורים, ומאלו היכירא כהונה גדולה איכא להאי? אמר אבי – קודם שיתמיל עבודת היום שהוא בנדים השיון שהדיוט, לזכר שמונה בנדים ויהיון כהונה גדולה חמילן אחד מזהבני הממדי מנולג של כהן גדול דקירוב עבודה היא, שממנה להפעל מומת הכהונה, ועבודה היא כדרי הוה, ומנולג שמתקן לכהונה גדולה קודם לכן. **בצינורא** – נמולג. חייב מיתה – משום "הוה הקרב יומת" (נמדנד ים) אלמלא: קרוב עבודה היא עבודה.

דתיא [שכן שנינו בתוספתא]: אין בעלי הבתים שבירושלים משכירין בתים בירושלים לפי שאינה שלהן, שאינם נחשבים כבעלי הבית אלא כדיריים בלבד, שאין להם זכות לאחוזת קבע בירושלים, ואינה אלא רכוש העם כולו. ר' אלעזר בר צדוק אומר: אף לא משכירים בה מטות. **לפיכך**, עורות קדשים (של שלמי חגיגה ושמה) שהיו הבאים לרגל לירושלים נוהגים לתת במתנה לבעלי הבתים על שאירחום בביתם – אינם זכאים להם על פי דין, אלא בעלי אושפזיכנין (המארחים) היו נוטלין אותן בכוח הודעה. אמר אבי אבא כן: שמע מינה [זמד ומאן], כי אורח ארעא למישבק איניש גולפא ומשכא לאושפזייה [זדן ארן הוא שיעובו שניח אחריו אדם את כד היין ששתה בו, וזאת עור הבמה ששחט וזאל למאורו שלן], כתמורה על שאירחו בביתו.

גרוסה

באנטו של כהן גדול
בתי: באנטו של כהן גדול בשאר ימות השנה.
מאי איכא למימר בתי: ובמקורות: במה מתכנים אותו.
למשבק איניש בתי: למשבק.
לאושפזייה בתי: לאושפזיא.

החיים

צינורא
צינורא הוא שם לכל כלי מוכת כפוף, ויש צורות שונות (התואם לצורך) לצינורא, יש כזו העשויה כקרב. ויש העשויה כמעט כטבעת בראש דית מוכת. אכן נראה כי צינורא שבמקדש היתה כעין מולג גדול בעל שתי שיניים שבו היו הופכים את עצי המערכת החולקים או את האיברים והחלבים שעל גבי המערכת. שתרונם "מולג" האמור בענין זה במקרא הוא "צינורא".

ב לאחר שנתברר ענין חלוקת ירושלים, שבים לבירור דין בתי כנסת של רבים. ושואלים: ובית הכנסת של כפרים מי (האם) מטמא בנגעים? והתניא [זדן] שנינו בברייתא: נאמר: "כי תבוא אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוז ונתתה נגע צרעת..." (ויקרא יד, לד), ונדייק: "לאחוז" – כוונתו עד שיכבשו אותה ותהיה לגמרי שלהם. כבשו אותה ולא חלקוה לשבטים, ואפילו חלקו לשבטים ולא חלקו לבית אבות, חלקו לבית אבות ועדיין אין כל אחד מכיר את חלקו שלו המיוחד לו, מניין שאינו מיטמא? תלמוד לומר: "ובא אשר לו הבית" (שם, לה): מי שמוזר הבית לו ויודע את בעלותו עליו, יצא בתים אלו שאין מיוחדין לו, ומכאן נלמד שאפילו בית הכנסת שבכפרים, כיון שאין היכר בחלקו של כל אחד מהמחפילים, לכך הריהו נחשב כרכוש הכלל, ואינו מטמא. אלא יש לדחות את החלוקה ולקושייתנו הראשונה מחורתא כדשיב מעיקרא [מחזור, ברור, כמו שהסברנו מחזילה] שיש טעמים אחרים לישוב הסתייה בין הברייתות.

ב במשנה שנינו כי מתקינין (מכנינים) לו לכהן הגדול עור כהן אחר שיוכל למלא מקומו אם נטמא הכהן הגדול ביום הכיפורים. ויש לברר שאלה המתעוררת בענין זה, ויש להקדים לה כי פשיטא [פשוט, ברור הדבר] כי אם אירע בו פסול ככהן הגדול המכהן קודם הקרבת תמיד של שחר ביום הכיפורים – מחנכין אותו את הכהן הגדול החדש בתמיד של שחר, שמלבישים אותו כשמונת בגדי הכהן הגדול והוא מקריב את קרבן התמיד של שחר, ועל ידי זה הריהו נעשה כהן גדול בפועל. אלא אם אירע בו פסול ככהן המכהן לאחר תמיד של שחר, שאז על הכהן הגדול להתחיל בעבודה המיוחדת ליום הכיפורים, ועבודה זו נעשית רק בארבעה בגדי לבן (כתונת, מכנסיים, מצנפת ואבנט) שהם בגדיו של כהן הדיוט, אם כן במה מחנכין אותו? במה, ניכר כי נעשה כהן גדול בפועל? אמר רב אדא בר אבהו: באבנט, כי האבנט שלובש הכהן הגדול ביום הכיפורים הוא אבנט עשוי בד (פשתן) ואינו כמו אבנטו של כהן הדיוט העשוי כלאיים של צמר ופשתים. ומקשים: הניחא [זה נוח] למאן [לשיטת מין] שאמר כי אבנטו של כהן גדול בכל ימות השנה, שמפורש בכתוב שהוא כלאיים, זה הוא אבנטו של כהן הדיוט שאין הברל ביניהם. וביום הכיפורים לובש הכהן הגדול אבנט מיוחד של כהן (פשתן), ולכן כשלוכשו הרי בכך מתחנן לכהונה גדולה. אלא למאן [לשיטת מין] שאמר שאבנטו של כהן גדול בכל ימות השנה לא זהו אבנטו של כהן הדיוט, ורק הכהן הגדול לובש אבנט של תכלת ארגמן ופשתים, ואילו אבנטו של כהן הדיוט הינו של פשתן בכל ימות השנה, כאשר בבדי, אם כן, ביום הכיפורים כאשר הכהן הגדול לובש אבנט בד כמפורש בתורה, הרי אין הברל בין כהן הדיוט וכהן גדול, ולשיטה זו מאי איכא למימר [נוה יש לנו לומר], במה מתחנן הוא לכהונה גדולה? אמר אבי: כך היא דרך חינוכו ועלייתו לכהונה גדולה: לפני שיתחיל בעבודת יום הכיפורים שנעשית בארבעה בגדי לבן הריהו לובש שמונה בגדים המיוחדים לכהן גדול, ומהפך בצינורא [במולג] שעל המזבח להחיש את העברת איברי קרבן התמיד ועל ידי עבודת קודש בבגדי כהונה גדולה – נעשה כהן גדול. וכשיטת רב הונא, שאמר רב הונא: זר שהפך חלק מהקרבנות בצינורא [במולג] – חייב מיתה משום שעבר עבודת קודש מיוחדת לכהונה. ורב פפא אומר: אין צורך בפעולה זו, אלא

במשנה שנינו כי מתקינין (מכנינים) לו לכהן הגדול עור כהן אחר שיוכל למלא מקומו אם נטמא הכהן הגדול ביום הכיפורים. ויש לברר שאלה המתעוררת בענין זה, ויש להקדים לה כי פשיטא [פשוט, ברור הדבר] כי אם אירע בו פסול ככהן הגדול המכהן קודם הקרבת תמיד של שחר ביום הכיפורים – מחנכין אותו את הכהן הגדול החדש בתמיד של שחר, שמלבישים אותו כשמונת בגדי הכהן הגדול והוא מקריב את קרבן התמיד של שחר, ועל ידי זה הריהו נעשה כהן גדול בפועל. אלא אם אירע בו פסול ככהן המכהן לאחר תמיד של שחר, שאז על הכהן הגדול להתחיל בעבודה המיוחדת ליום הכיפורים, ועבודה זו נעשית רק בארבעה בגדי לבן (כתונת, מכנסיים, מצנפת ואבנט) שהם בגדיו של כהן הדיוט, אם כן במה מחנכין אותו? במה, ניכר כי נעשה כהן גדול בפועל? אמר רב אדא בר אבהו: באבנט, כי האבנט שלובש הכהן הגדול ביום הכיפורים הוא אבנט עשוי בד (פשתן) ואינו כמו אבנטו של כהן הדיוט העשוי כלאיים של צמר ופשתים. ומקשים: הניחא [זה נוח] למאן [לשיטת מין] שאמר כי אבנטו של כהן גדול בכל ימות השנה, שמפורש בכתוב שהוא כלאיים, זה הוא אבנטו של כהן הדיוט שאין הברל ביניהם. וביום הכיפורים לובש הכהן הגדול אבנט מיוחד של כהן (פשתן), ולכן כשלוכשו הרי בכך מתחנן לכהונה גדולה. אלא למאן [לשיטת מין] שאמר שאבנטו של כהן גדול בכל ימות השנה לא זהו אבנטו של כהן הדיוט, ורק הכהן הגדול לובש אבנט של תכלת ארגמן ופשתים, ואילו אבנטו של כהן הדיוט הינו של פשתן בכל ימות השנה, כאשר בבדי, אם כן, ביום הכיפורים כאשר הכהן הגדול לובש אבנט בד כמפורש בתורה, הרי אין הברל בין כהן הדיוט וכהן גדול, ולשיטה זו מאי איכא למימר [נוה יש לנו לומר], במה מתחנן הוא לכהונה גדולה? אמר אבי: כך היא דרך חינוכו ועלייתו לכהונה גדולה: לפני שיתחיל בעבודת יום הכיפורים שנעשית בארבעה בגדי לבן הריהו לובש שמונה בגדים המיוחדים לכהן גדול, ומהפך בצינורא [במולג] שעל המזבח להחיש את העברת איברי קרבן התמיד ועל ידי עבודת קודש בבגדי כהונה גדולה – נעשה כהן גדול. וכשיטת רב הונא, שאמר רב הונא: זר שהפך חלק מהקרבנות בצינורא [במולג] – חייב מיתה משום שעבר עבודת קודש מיוחדת לכהונה. ורב פפא אומר: אין צורך בפעולה זו, אלא

עיונים
אף לא ממות כי מקום המיטות אינו של בעלי הבתים (תי). ומשום כך לא עבבו בעד בעלי הבתים מליטול העורות – כדי שישפכו מיטות משלהם בעין יפה, אף כי אין הדבר על פי הדין, אלא הוא מנהג דרך ארץ.
במה מחנכים אותו ושאלו הראשונים: מפני מה אין מחנכים אותו במשיחה? והשיבו שבימות הבית השני כבר לא היה שמן המשחה. לפי שגנו המלך יאשיהו עם במה כלי קודש (תי, תורה, אש, מאיר). ולגן הענין של חינוך הכהן הגדול על ידי לבישת בגדים, כבר עסקו האחרונים בבירור מדוע עצם לבישת שמונה בגדים של כהונה גדולה אינה מספקת, והשיבו משום שגם כהן הנשאל באורים ותומים היה לובש שמונה בגדים, ואם כן דרשה לבישתם ועבודה בהם (ראה תוספות ר"י הלכן, וראה גבורת ארי ועוד).
באבנט יש שיטת פירוש אחרת הקשורה גם בגירסה שונה במקצת, ולפיה 'אבנטו של

כהן גדול' הכוונה היא לאבנטו שביום הכיפורים, שכלו היה של כהן באבנטו של כהן הדיוט כל ימות השנה. ואילו אבנטו של כהן גדול בשאר ימות השנה היה של כלאים. ולכן די היה לכהן החדש ללבוש את אבנט הכלאים של כהן גדול. שבוין שהוא כלאים אסור לכהן אחר ללבושו, ועל ידי לבישתו זו מתחנן (ר"ח, פירוש קמחן).
צינורא יש מפרשים שהוא קיצורו של עצינורא = העצים שעל האש (ר"ח), ויש מפרשים שהוא כינוי לאפן (פירוש קמחן).

אורח ההלכה

זו שהפך בצינורא. זר שחטקו במקדש חייב מיתה, ואפילו הפך באיברים שלא נתעבלו וקירב שיפחם – חייב. ודבריו רב הונא. (רמב"ם ס' עבודה הלוות ביאת מקדש פי"ט ה"ד).

מסורת הש"ס

- א. סנהדרין טו.ב. שבועות טו.א. וראה ירושלמי יומא פ"ג ה"ו. שם מגילה פ"ג ה"א. וראה גם ספרי נשא מ"ד. במדבר פ"ב. פסדריכי פ"א.
- ב. ירושלמי יומא פ"ו ה"ג.
- ג. יומא כג.ב. ת"כ צו פ"ב. שם אחרי פ"ו.
- ד. ירושלמי יומא פ"ו ה"ג. ויקיר פ"א.

גרסות

- משמש בשמונה בכת"י
- משמש בשמונה בגדים.
- אלא מה תלמוד לומר:
- בכת"י ומה תלמוד לומר.

עבודתו מחנכתו כלומר, אין ממלא המקום צריך חינוך מיוחד, אלא בעצם העובדה שהוא עובד עבודת יום הכיפורים שאינה כשרה אלא ככהן גדול — בכך נעשה כהן גדול. וראיה לדבר מי לא תניא [האם לא שנינו בברייתא] כי כל הכלים של מקדש שעשה משה — משיחתן מקדשתן, שחרי צטווה בתורה למשחם בשמן המשה כדי לקדשם ומכאן ואילך לאחר ימי משה — שוב אין צורך למשוהו כלי קודש חדש בשמן המשה כדי לקדשו, אלא עבודתו עצמה היא שמחנכת. שכאשר נוטלים כלי מתאים ומשתמשים בו לעבודת הקודש, הרי באותה עבודה עצמה הוא מתקדש למלאכתו, הכא נמי [כאן גם כן] ככהן גדול — עבודתו ככהן גדול היא מחנכתו.

עבודתו מחנכתו. מי לא תניא: "כל הכלים שעשה משה — משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך — עבודתן מחנכתן. הכא נמי — עבודתו מחנכתו.

א **פי אתא רב דימי אמר:** אַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט, רַבִּי וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן; חַד אָמַר: שֶׁל כְּלָאִים, וְחַד אָמַר: שֶׁל בּוּץ. תַּסְתַּיִם, דְּרַבִּי הוּא דְאָמַר שֶׁל כְּלָאִים. דְּתַנַּי: אֵין בֵּין כֹּהֵן גָּדוֹל לְכֹהֵן הַדְּיוֹט אֶלָּא אַבְנֵט, דְּבַרְי רַבִּי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אֵף לֹא אַבְנֵט. אֵימַת? אֵי גֵימָא בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה — טוּבָא אֵיכָא: כֹּהֵן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בְּשִׁמּוֹנָה, וְהַדְּיוֹט בְּאַרְבָּעָה. אֶלָּא לֹא — בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. — אָמַרְי: לֹא, לְעוֹלָם בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, וּבְהֶגְנָה דְשָׁוִין. יְכִי אֶתָּא רַבִּין אָמַר: אַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים — דְּבַרְי הַכֹּל שֶׁל בּוּץ, בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה — דְּבַרְי הַכֹּל כְּלָאִים. לֹא נַחְלְקוּ אֶלָּא בְּאַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט, בֵּין בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה בֵּין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. שְׂרַבִּי אָמַר: שֶׁל כְּלָאִים, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: שֶׁל בּוּץ. אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק: אֵף אֲנִי נָמִי תַנַּיִן: "עַל בְּשֻׂרוֹ", מַה תִּלְמוּד לֹמַר "לְבַשׁ" —

עבודתו מחנכתו — עזומת יום הכיפורים עמה, שאינה כשרה אלא ככהן גדול, וזה עובדה — מתכנתו לכוונה גדולה. משיחתן מקדשתן — כדכתיב (נמלכר ז) "ומשחם ויקדש אותם", מנאן ואילך לא נמשחו כלים חדשים שעשיתם שם, כדלמרינן במסכת שבועות (טו,ה): אותם נמשחה. הכי גרסינן — כי אתא רב דימי אמר אבנטו של כהן הדיוט רבי ור' אלעזר רבי שמעון כו', ולא גרסינן: ביום הכיפורים, דהא ככהן הדיוט אין חילוק ביום הכיפורים לשאר ימים. אימת אילימא בשאר ימות השנה — שכן גדול משמש בשל כלאים, וקאמר דחלוקין באבנטיהן, דשל הדיוט דעון — טועא איכא. אלא לאו ביום הכיפורים — דשל כהן גדול דעון, ואשמעינן דשל הדיוט דללאים, והוא הדין להדיוט דל ימות השנה. לעולם בשאר ימות השנה — דכהן גדול בשל כלאים, ודקאמר טועא דשל הדיוט דעון, ודקאמר טועא איכא. בהנך דשוין — גזלון גנדיס שעשיתם שוין כהם, דהיינו כמות ומכסית ומלפסת ואבנט, און צייטס אלל אבנט. כי אתא רבין כו' — דין רבין לרב דימי ליכא מיד, אלל דרב דימי לא פירש הי מנייהו דלמר של כלאים והי מנייהו דלמר של בוך, ורבין פירש כהדין: רבי אומר של כלאים. און נמי תנינא — דרבי הוא דלמר של כלאים. על בשרו — גני מרומז דהשן כמי (ויקרא ז) "ולבש הכהן מזו דז ומכנסי דז ילבש על בשרו" וגו' והוא ליה למיכתב, "ומכנסי דז על בשרו", דהא כמי צייטס דקרא ולבש. ומה תלמוד לומר ילבש להביא מצנפת ואבנט — משום דלל כמי אלל "מזו דז" ומכנסיס כמי, "ולבש" — ללמךן שיהא עבודה גמורה, וריכיה ארבעה כלים.

תוספות

אלא לאו ביום הכיפורים — לפירוש רבינו יצחק בן אשר, דפירש הא דבני כהן גדול כתב מצנפת, ובכהן הדיוט כתב מגבעות, לפי ששל כהן גדול

אין כהן הוכחה, כי לעולם יכול אתה לפרש כי מדובר כאן בשאר ימות השנה ואין מדובר כאן בהבדל המפורש ביניהם בארבעה בגדים יתרים של הכהן הגדול, אלא, בהנך [באותם] ארבעת הבגדים ששוים הם — כחונת, מכנסים, מצנפת ואבנט — שבהם שרים כהן גדול וכהן הדיוט. ולפי זה תהא המסקנה הפוכה, שלדעת רבי אבנטו של כהן גדול הריהו של כלאים ושל כהן הדיוט ושל כהן הדיוט של בוך, ואילו לדעת ר' אלעזר בר' שמעון אף אבנטו של כהן הדיוט של כלאים הוא. ואם כן אין להביא הוכחה גמורה מברייתא זו. כי אתא [כאשר בא] רבין מארץ ישראל לכלל אמר מסורת זו באופן מפורש יתיר: אבנטו של כהן גדול ביום הכיפורים — דברי הכל של בוך הוא, כמפורש בתורה. ובשאר ימות השנה — דברי הכל הריהו של כלאים. לא נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט בין בשאר ימות השנה, ובין ביום הכיפורים. שרבי אומר שהוא של כלאים, ואילו ר' אלעזר בר' שמעון אומר: של בוך הוא. אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא [אף אנו גם כן שנינו] בברייתא כעין שיטה זו. שכן שנו: נאמר בתרומת הדשן מן המובח: "ולבש הכהן מידו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו" (ויקרא ו, ג), ולשון הפסוק תמוה, שהרי אחר שנאמר כבר "ולבש" מה תלמוד לומר "ולבש"?

עיונים

כהן הדיוט ביום הכיפורים כמה ראשונים תזו על ביטוי זה, שהרי מקובל כי כל עבודת יום הכיפורים אינה כשירה אלא ככהן גדול, ואם כן מה מקום יש לכהן הדיוט ולבושו ביום זה? ותוצרו כי נראה שתרומת הדשן היתה נעשית אף ביום הכיפורים ביד כהן הדיוט (ת"י, ת"ר ר"י הלבן, ותורא"ש). יש שהוסיפו כי בודאי הבערת איבה הקרבנות שנשארו מאתמול היתה נעשית בכהן הדיוט (גבורת א"ר). והריטב"א סבור כי מן התורה רק עבודת היום המיוחדת ליום הכיפורים היא ככהן גדול, ורק חכמים הם שתיקנו שגם הקרבנות התמידים ושאר העבודות שבמקדש ייעשו על ידי הכהן הגדול. **ילבש להביא בגדי כהן גדול** — ור' דוסא רבי אינם נוקטים לדרשתו של ר' יהודה, להחזיק שני בגדי כהונה נוספים לתרומת הדשן, לפי שלדעתם ברוך שכוין שתרומת הדשן היא עבודת קדש הרי אין כהן משמש בקודש בלא שיהיו כל בגדי כהונתו עליו (ת"ר ר"י הלבן). **שתי תשובות דבר** — ומה שהזקק לשתי תשובות הריהו משום שהתשובה הראשונה בעצם אינה הוכחה גמורה. שהרי גם אם אי אפשר להשתמש באבנטו של הכהן הגדול, אין זו הוכחה לאסור שימוש בגדים אחרים שלו, ומשום כך הוצרך לתת טעם נוסף (ותורא"ש). **משום איבה** — שכלל הוא בדבר חז"ל שאין ממנים שני מנהיגים שימשו בתפקיד אחד

וכדורה שוה, לפי שהרבר מביא בהכרח לידי תחרות בין השנים ולידי מחלוקת. וכעין המדרש האמור בחמה ולבנת, שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד. והעירפ"ה להוריד אחר מדרגתו הראויה לו, ובלבד שלא ליצור מצב המוליד שנואה וקנאה.

אורח ההלכה
עבודתו מחנכתו אם אירע פסול ככהן גדול ביום הכיפורים, הכהן שנחננה תחתיו אינו צריך חינוך אלא מתחיל בעבודה שהפסיק בה ראשון, לפי שעבודתו מחנכתו. כדברי רב פפא שהוא אחרון והברייתא סומיעת לו (כ"מ). (מכ"מ ספר עבודה הלבנת עבודה יח"כ פ"א ה"א.)
קידוש כלי המקדש כלי הקודש שעשה משה במדבר נתקדשו במשיחתן בשמן המשה, אבל לדורות אין צורך במשיחה אלא כיון שנעשתמשו בהם במקדש במלאכתן הרי אלו מתקדשים בכך, כדברי הברייתא. (רמב"ם שם הלכות כלי המקדש פ"א ה"ב.)
עשה אבנט אבנטו של הכהן הגדול בשאר ימות השנה, וכן של כהן הדיוט — עשוי צמר ופשתים רקומים יחד, ואבנטו של כהן גדול ביום הכיפורים עשוי פשתן בלבד. כדברי, לפי הכלל שהלכה כרבי מחבריו. (רמב"ם שם פ"ח ה"א.)

ר' דוסא אומר להביא – ארבעה גדי כהן גדול ששימש בהן לפני ביום הכפורים ששנים להיוט כל ימות השנה, שלא תאמר "והיטתם סם" שיכו טעונו גזיזה, אלא שלא ישתמש בהן ליום הכפורים אלא זהו הוא על טוהר דוכן הדיוט כל הימים דלנא. את השחקין – שאף השחקין כשירים לעבודה, ואני שמעתי: להוציא שחקים דוקא, משום גדים שגזל בהן קדיה לרבו לא ימוגו בהן כוס לרבו, ואין נראה שיעי, דשלא גבי גזיזתא דהשן אמרינן לקמן (כג, ב) הכי – מפני שהגדים מתמס ומתלכלכין בהן, אלא מרומת השן שאינו אלא מלא מתמס ליום, כדאמרינן במסכת תמיד (ד, טז) ואין שם ללנו גדים. הכי גריסינן: ואודא ר' דוסא לטעמיה דתניא והניחם שם וכו' – גבי גדי יום הכפורים כמינ "ופשט את גדי הכהן אשר לנגב צפון אל הקודש והניחם שם" כל מצות כהונה גדולה עליו – לא פורע ולא פורס, ואינו מתמס לקדושים, ומזהיר על האלמנה, ומשמש בשמונה גדים. אינו ראוי וכו' – לומר: אינו משמש במקדש לא בשמונה כהן גדול ולא בארבעה כהן הדיוט.

תוספות

היתה קצרה, שהיה צריך להניח תפילין וציץ, אבל של כהן הדיוט היתה רחבה שלא היה מניח ציץ – אין להקשות, אם כן לימא דהא איבא בנייחו. דיש לומר: כיון דאדידי ואדידי ממין אחד, אף על גב דזו רחבה וזו קצרה – לא קא חשיב, ולעיל מג, דפרקי במה מחנכין אותו – לא בעי לשנויי במצונפת, דהא לא חשיב חינוך, כיון דשוין הן אלא שזו קצרה וזו רחבה.

ילבש לרבות השחקין – ואיצטריך קרא, דלא תימא כי היכי דמוטוטשין או מקוריעין פסולין, בפרק שני דזבחים (יח, ב), דכתב בהו (שמות כה) "לכבוד ולתפארת" – הכי נמי שחקים ליפסלו, דאין עניות במקום עשירות וסלקא דעתך אמינא דבכל שנה יעשו בגדים חדשים, קא משמע לן ובפרק שני דזבחים (שם) תניא: משוחקין כשירים וזה משמע כגריסת רשיי, דאיצטריך לאשמעינן דאפילו שחקים כשירים.

כהן גדול משום איבה – הקשה רבינו יצחק: מדקאמר טעמא משום איבה – מכלל דמן הדין ראוי להיות כהן גדול מדאורייתא, אלא גזרו ביה רבנן משום איבה. ותימא: אם כן מאי איצטריך לפרושי טעמא דכהן הדיוט משום מעלין בקדש וכו'? תיפוק ליה מדילפינן מקרא בפרק שני דזבחים (יח, א) דכהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד – עבודתו פסולה משום מחוסר בגדים. וליכא למימר דהא דקאמר דלא חזי להיות כהן גדול משום איבה – היינו לאחר מיתת הראשון. דהא מודה רבי יוסי דאם מת ראשון שני חוזר לעבודתו; ויש לומר: דכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה. ובירושלמי דריש ליה מקרא. ומסתברא שהדבר תלוי במלך ובאחיו הכהנים. כדאמר בפרק "הבא על יבמתו" (במות סא, א): דינא מלכא אוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני ברבכי. ואמר בתוספתא [פרק ראשון] ובירושלמי: ביוסף בן אלם מצפירי שאירע פסול ככהן גדול ושימש תחתיו, ולאחר שיעצא אמר: אדוני המלך, פר ושעיר שקרבין היום משל מן, משלי או משל כהן גדול; אמר לו המלך: לא דיך ששימשת שעה אחת לפני מי שאמר והיה העולם וכו'. עד וידע שחוטע מן הכהונה.

אורה ההלכה

לרבות את השחקים בגדי כהונה שחוקים מותר לכהן לעבוד בהם. וכדברי רבי. (רמב"ם של ה"ד).

אלא בא הכתוב להביא (להוסיף) חובת חבישת מצנפת וחגירת אבנט להרמת הדשן אף שלא נהפוש הדבר בכתוב, אלו דברי ר' יהודה. ר' דוסא אומר: ייתור לשון זה בא להביא (לרבות) בגדי כהן גדול ביום הכפורים שהם כשרין לכהן הדיוט, שהרי כהן גדול ביום הכפורים לובש רק ארבעה בגדי בוך, ואף שאין הכהן הגדול עצמו יכול לשמש באותם בגדים ביום הכפורים לשנה אחרת, מכל מקום רשאי כהן הדיוט ללבוש בגדים אלו בשאר ימות השנה. רבי אומר: שתי תשובות בדבר לדחות את דברי ר' דוסא; חדא [אחות מהן] היא: שאבנטו של כהן גדול ביום הכפורים לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט בשאר ימות השנה. הרי ברור מכאן כי לדעת רבי אבנטו של כהן גדול ביום כיפור הוא של בוך, ושל הדיוט בכל השנה של כלאיים. ועוד תשובה (דחיה) לדברי ר' דוסא: כיצד יתכן שבגדים שנשתמשה בהן קדושה חמורה של כהן גדול, תשמש בהן קדושה קלה של כהן הדיוט? אלא לשיטת רבי מה תלמוד לומר בריבוי השלשן "ילבש"? – הרי זה בא לרבות את הבגדים השחקין (השחוקים), שכל עוד אינם בלויים לגמרי מותר להשתמש בהן לעבודה זו. ומעיינים: ואודא [והוה] ר' דוסא לטעמיה [לטעמו, לשיטתו]. דתניא [נשכן שנינו בכרייתא]: נאמר: "ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש והניחם שם" (ויקרא טז, כג) מלמד שבגדים ששימש בהם הכהן הגדול ביום הכפורים שטונגין בגדו ואסורים בשימוש נוסף. ר' דוסא אומר: אין כוונת הכתוב אלא שלא ישתמש בהן הכהן הגדול ביום הכפורים אחר. משמע כי לדברי

אף שאין הכהן גדול רשאי להשתמש בהם יותר, מכל מקום מותרים הם לשימוש כהן הדיוט בכל ימות השנה, שהרי אינם טעונים גזיזה. **ב** שוב חוזרים אנו לגוף ההלכה בענין התקנת כהן אחר תחתיו. תנו רבנן [שנו חכמים] בתוספתא: אירע בו פסול ככהן הגדול המכהן ומינו אחר תחתיו, ואחר כך נתקן פסולו של ראשון, כגון שנטהר מטומאתו, הכהן הראשון חוזר לעבודתו להיות ככהן גדול, והשני שנשתמנה לפי שעה כל מצות כהונה גדולה עליו שמשמש בשמונה בגדים ואסור בפריעה ופרימה ולהיטמא לקרוביו ואינו נושא את האלמנה, אלו דברי ר' מאיר. ר' יוסי אומר: לא כן, אלא הכהן הראשון – חוזר לעבודתו, ואילו השני – אינו ראוי לשמש לא לכהן גדול בשמונה בגדים, שהרי יש כהן גדול אחר, ולא לכהן הדיוט בארבעה בגדים, מאחר וכבר היה קדוש בקדושה חמורה, שוב אינו יורד לקדושה קלה ממנה, אמר ר' יוסי ראייה לדבריו: מעשה ככהן יוסף בן אלם שהיה דר בצפירי שבמוגו אירע בו פעם פסול ככהן גדול ומינוהו ליוסף בן אלם תחתיו לכהונה גדולה, ולאחר שנתקן הכהן הגדול הראשון אמרו להיות כהן גדול ולעבוד בשמונה בגדים, ולא להיות ככהן הדיוט ולעבוד בארבעה. ומסבירים: כהן גדול אינו יכול להיות – משום איבה, כי אם יהיו שני כהנים גדולים במקדש, הרי זה פתח לשנאה קנאה ומרידות, ועלינו להמנע מכך. וכן כהן הדיוט אינו יכול להיות, משום שמעלין בקודש ולא מורדיין, ומאחר שהיה כבר כהן גדול, שוב אינו יכול לחזור ולשמש ככהן הדיוט. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן:

מסורת הש"ס
ה. ראה ירושלמי יומא פ"ג ח"ו. שם פ"ז ח"ג.
ו. פסחים כ"א. יומא כ"ד. ס"א. זבחים מ"א. חולין ק"ז. כריתות י"א. מעילה י"א. ראה ירושלמי יומא פ"ז ח"ג.
ז. מעילה ט"ב. הוריות י"ב. ירושלמי יומא פ"א ח"א. שם הוריות פ"א ח"ב. שם הוריות פ"ג ח"ב. יומא יומא פ"א.
ח. ראה יומא ע"ב.
ט. ברכות כ"א. שבת כ"א. יומא כ"ב. ע"א. מעילה ט"ב. כ"א. הוריות י"ב. ט"ב. כ"א. חולין י"ב. תמיד נחמות ט"א. צ"ט. תמיד לא. ירושלמי בכורים פ"ג ח"ג. שם יומא פ"ג ח"ה. שם מעילה פ"ד ח"ה. שם שבעות פ"א ח"ה.

גרסות
שנשתמשה [וריעיץ מניה: שנשתמשה. אחר תחתיו בכתיי: כהן אחר תחתיו. בן אלם וש גורסים: בן אלם וכן גם: בן אלם.]

אישירם
יוסף בן אלם מעשה זה מסופר גם כן בקדמוניות (ספר י"ז פרק ו) כאשר אירע פסול ככהן הגדול מתחיה, ומינו תחתיו ליום אחד את קרובו יוסף בן אלם (ת"א).
אלם (ת"א).

טעונם גזיזה. בגדי לבן של כהן גדול שעבד בהם ביום הכיפורים שוב אינו עובר בהם לעולם, אלא נגזזים, ואסורים בהנאה. כתנא קמא. (רמב"ם שם ה"ה).